

Kunstens og kulturens værdier for samfundet

Vidensopsamling

September 2024

Augustinus Fonden har som strategi at støtte vidensopbygning i kultursektoren og herunder at skabe viden om sektorens samfundsmæssige betydning og relevans. På denne baggrund har Augustinus Fonden støttet forskningsprojektet "Kunstens og kulturens værdi for samfundet" med 2,3 mio. kr. Projektet forløb i perioden 2019-2022 på Copenhagen Business School, Institut for Erhvervshumaniora og Jura ved forskningsansvarlig Professor Trine Bille

Der er et stigende behov for at kunne argumentere for de bevillinger, der gives til kultursektoren. Det gælder særligt for kommunerne og staten, men også for de private fonde, og dette kræver en større forståelse af kulturens værdier, end den, vi har i dag. Hvor der ofte er blevet argumenteret med udgangspunkt i kulturens markedsøkonomiske værdi (omsætning og arbejdspladser), er udgangspunktet for dette projekt de ikke-markedsomsatte værdier, som også er de værdier, kulturpolitikken oftest tager udgangspunkt i.

Konklusion

Projektets overordnede formål er at undersøge og forsøge at værdisætte den økonomiske værdi af museer og teatre. Med udgangspunkt i den økonomiske velfærdsteori om offentlige goder og eksternaliteter, anvendes Contingent Valuation metoden til en økonomisk værdisætning af de ikke-markedsomsatte værdier af museer og teatre. Kulturpolitisk er denne type analyser interessante, fordi de giver et monetært mål for et kulturgodes værdi for hele befolkningen (også ikke-brugerne), der kan sammenholdes med omkostningerne.

Projektet har to formål. For det første at undersøge befolkningens værdisætning af teatre og museer, og for det andet at undersøge metodens muligheder og begrænsninger og komme med forslag til en videreudvikling.

Projektets hovedkonklusioner viser, at:

- **Hovedparten af den danske befolkning er villige til at betale for de danske teatre og museer via deres skat, og det gælder også ikke-brugerne.**

Der er med andre ord betydelige ikke-markedsomsatte værdier forbundet med disse institutioner, som befolkningen anerkender og bakker op om. For både teatre og museer er tilslutning og årlig betalingsvillighed faldende jo mindre, man bruger institutionerne. Men en betydelig del af ikke-brugerne og det sjældne publikum har i gennemsnit en positiv betalingsvillighed via deres skat. Betalingsvilligheden er større for museer end for teatre, hvilket formentligt skyldes, at museerne også varetager en række funktioner, som bevarer vores kulturarv og dermed også kommer fremtidige generationer til gode.

- **Brugerne af teatre og museer oplevede et større tab af livskvalitet under Covid-19, hvor kulturinstitutionerne var lukkede, end andre befolkningsgrupper.**

Det gælder også, når der kontrolleres for alle andre kendte livsdimensioner, der blev påvirket under pandemien.

Undersøgelsens konklusioner vedr. metodens muligheder og begrænsninger gennemgås i afsnittet "Metodiske resultater".

Der er lang vej endnu før der er en samlet forståelse af kunstens og kulturens værdier. Forskningen på dette område har været underprioriteret i mange år, og det er nødvendigt med et langt mere omfattende tværfagligt forsknings samarbejde, hvis kulturens værdier skal forstås både kvalitativt og kvantitativt på en måde, så denne viden også kan bruges som udgangspunkt for politiske beslutninger og udvikling af kulturpolitikken. Det er håbet at forskningen på området med dette projekt er kommet et lille stykke videre.

Resultater

I dette afsnit uddybes de to konklusioner om hhv. befolkningens værdisætning af teatre og museer og kulturbrugernes tab af livskvalitet under Covid-19.

Befolkningens værdisætning af teatre og museer

I en omfattende spørgeskemaundersøgelse er befolkningen blandt andet blevet spurgt om, hvorvidt de er enige i en række udsagn om teatrenes betydning. De er også blevet bedt om at svare på, hvor meget de årligt er villige til at betale til teatrene via deres skat (eksklusiv Det Kgl. Teater, som ikke er inkluderet i undersøgelsen). Respondenterne er i tabel 1 opdelt efter, hvor hyppige teatergængere de er. Resultaterne viser, som forventet, at der er en faldende gennemsnitlig betalingsvillighed fra 378 kr. for det ivrige publikum til 54 kr. for dem, der aldrig kommer i teatret.

Procenttallene angiver, hvor stor en andel af befolkningen, der er meget enige eller enige i de pågældende udsagn. Også her er der en faldende tilslutning jo mindre, man bruger teatrene. Men det interessante er, at en betydelig del af det sjældne publikum og ikke-brugere også er enige i udsagnene, og at de i gennemsnit har en positiv betalingsvillighed, også selvom de ikke selv er brugere. Det tyder på, at teatrene har en række ikke-markedsomsatte værdier – også for ikke-brugerne. For flere detaljer se Bille og Honoré (2022)

Tabel 1. Danskerne opfattelse af teatrenes værdi (andelen der er enig eller meget enig i udsagnene) og betalingsvillighed for teatre (eksklusiv Det Kgl. Teater)

Indtægtstype	Ivrigt publikum	Alm. publikum	Sjældent publikum	Ikke-publikum	Total
Det er vigtigt, at vi i Danmark har et bredt udbud af forskellige typer af professionelle teaterforestillinger.	93%	72%	68%	36%	66%
Det er vigtigt, at der findes teatre, fordi de bidrager til den generelle dannelse og gør os klogere på os selv og andre (dannelsesværdier)	83%	59%	58%	31%	57%
Teatre er vigtige for forståelsen af vores danske identitet (identitetsværdier)	61%	38%	40%	27%	41%
Det er vigtigt, at jeg har mulighed for at se teater i min egen kommune (Lokal optionsværdi)	60%	39%	39%	16%	38%
Teatret/teatrene i min kommune bidrager til at gøre kommunen attraktiv at bo i (Lokal attraktionsværdi)	60%	42%	39%	17%	39%
Totalt antal respondenter	418 24%	327 18%	598 34%	419 24%	1762 100%
Årlig gennemsnitlig betalingsvillighed (kr.)	378	158	134	54	179
Betalingsvillighed median (kr.)	350	150	137	0	75

Kilde: Bille og Honoré (2022)

Tabel 2 viser tilsvarende tal for museerne. Her er den gennemsnitlige betalingsvillighed større, hvilket formentligt skyldes, at museerne varetager mange funktioner som indsamling, bevaring, registrering og forskning, som ikke bare kommer brugerne til gode, men også bevarer kulturarven for fremtidige generationer. Herudover er det værd at bemærke, at der stort set ikke er nogen, der aldrig har været på et museum. For flere detaljer se Bille (2023).

De konkrete resultater skal læses i det lys, at de bygger på hypotetiske svar, og der er nogle begrænsninger med metoden, som bliver diskuteret i de metodiske resultater. Men det kan konkluderes, at mange af ikke-brugerne også værdsætter de danske teatre og museer, og resultaterne tyder på, at de ikke-markedsomsatte værdier kan være betydelige.

Tabel 2. Danskerne opfattelse af museernes værdi (andelen der er enig eller meget enig i udsagnene) og betalingsvillighed for museer

Indtægsttype	Ivrigt publikum	Alm. publikum	Sjældent publikum	Ikke-publikum	Total
Det er vigtigt, at vi i Danmark har et bredt udbud af museer og udstillinger af høj kvalitet	97%	82%	72%	44%	79%
Det er vigtigt, at der findes museer, fordi de bidrager til den generelle dannelse og gør os klogere på os selv og andre (dannelsesværdier)	96%	85%	74%	41%	81%
Det er vigtigt, at museerne indsamler, registrerer og bevarer kunst og historiske	96%	87%	79%	49%	84%
Det er vigtigt, at museerne forsker, så samfundet hele tiden bliver klogere og får større viden.	93%	79%	74%	47%	79%
Det er vigtigt, at der er mindst et museum i min kommune, så jeg har mulighed for at komme der på et tidspunkt (lokal optionsværdi)	69%	42%	39%	18%	47%
Det er vigtigt, at museerne ofte har nye udstillinger, så der er noget nyt at se på.	82%	56%	52%	30%	60%
Museet/museerne i min kommune bidrager til at gøre kommunen attraktiv at bo i (lokal attraktionsværdi)	70%	42%	38%	25%	47%
Totalt antal respondenter	458 26%	411 23%	798 45%	90 5%	1752
Gennemsnitlig betalingsvillighed (kr.)	418	278	182	104	264
Betalingsvillighed median (kr.)	450	348	250	0	265

Kilde: Bille (2023)

Kulturbrugernes tab af livskvalitet under Covid-19

Et andet hovedresultat vedrører det tab af livskvalitet, som skyldes nedlukningen af teatre og museer under Covid-19 pandemien. Baseret på undersøgelsen kan det konkluderes, at kulturel deltagelse forbedrer individers livskvalitet, og det faktum, at kulturinstitutionerne blev tvunget til at lukke under pandemien, medførte et signifikant større fald i trivsel blandt de hyppige brugere af kulturinstitutionerne end blandt andre borgere. Det gælder også, når der er kontrolleret for alle andre kendte livsdimensioner, der blev påvirket under pandemien. Desuden viser undersøgelsen nogle interessante forskelle imellem museer og teatre. Således bidrager teaterbesøg positivt til livskvaliteten, mens det at besøge museer ikke ser ud til at være en væsentlig determinant for livskvaliteten. Museernes nedlukningen har dog repræsenteret et velfærdstab, og jo større besøgsfrekvensen er, jo større er dette tab. For yderligere detaljer og diskussion af resultaterne se Baldin og Bille, 2023a.

Metodiske resultater

Det andet hovedformål med projektet har været at reflektere over de økonomiske værdisætningsmetoder, deres begrænsninger, udfordringer og potentialer, når det gælder at undersøge og forstå værdien af kulturgoder. For en generel diskussion se Bille, 2024b.

Overordnet set har den anvendte metode, Contingent Valuation, en lang række fordele, men også betydelige ulemper. Andre metoder, såsom kausal analyse, kunne med fordel også benyttes, særligt når værdien på samfundsniveau er knyttet til brugen af et kulturgode og ikke til udbuddet.

Projektets metodiske resultater vedrører særligt tre forhold: a) resultaterne kan overføres til andre lande, b) omfanget af scope og embedding effekter, c) ikke-brugerne har ikke klare præferencer Herudover peger projektet mod to mulige fremtidige veje for videreudvikling: d) Kulturel kapital eksternaliteter og e) Kultur som fælles goder i stedet for offentlige goder. I det følgende uddybes disse resultater og pointer nærmere.

a) Resultaterne kan overføres til andre lande

En sammenligning med et lignende studie i Polen viser at resultaterne kan overføres til andre lande. Contingent Valuation studier er tidskrævende og omkostningstunge at gennemføre. Derfor er der en fordel, hvis resultaterne fra én undersøgelse kan overføres til et andet sted/land – såkaldt benefit-transfer. I Polen er der gennemført et værdisætningsstudie for teatre, som er meget lig den danske undersøgelse, der er gennemført i dette projekt. Med udgangspunkt i de to datasæt er det blevet undersøgt, om data fra Danmark kan bruges til at værdisætte teater i Polen og omvendt. Resultaterne af dette første benefit-transfer studie på kulturområdet er lovende. Resultaterne tyder på, at en benefit-transfer funktion, der tager højde for købekraftsparitet (dvs. den relative købekraft mellem landene) og en række andre forskelle landene imellem, kan generere overførselsfejl så lave som 3-6%, hvilket indikerer høj pålidelighed af resultaterne. For flere detaljer se Wisniewska, Zawojka, Baldin og Bille (2022).

b) Scope og embedding effekter

Scope og embedding effekter repræsenterer et af de mest udfordrende problemer ved Contingent Valuation metoden. Det skyldes, at mange studier har fundet, at der ikke er den store forskel i betalingsvilligheden for henholdsvis meget og lidt af et gode (fx mange museer versus et museum). Det betyder, at betalingsvilligheden for ét museum kan være overvurderet, da respondenterne ikke tager alle de andre museer med i betragtning i deres værdisætning, sådan som de burde. I projektet, er omfanget af dette problem undersøgt ved at bede respondenterne om at vurdere både alle de statsstøttede danske museer "som helhed", og det specifikke lokale museum i deres bopælskommune. Hvis betalingsvilligheden stort set er ens for de to goder, indikerer det, at der er en embedding effekt, og dermed at resultaterne er upålidelige. Resultatet af undersøgelsen viser, at det er tilfældet for en del respondenter, mens andre faktisk udelukkende er interesseret i deres lokale museum. Resultaterne kan bruges til sikre større pålidelighed i estimerne ved fremover at bruge de rigtige spørgsmål og teknikker til at udskille de "sande" svar. For yderligere detaljer se Baldin og Bille, 2023b.

c) Ikke-brugerne har en betalingsvillighed, men de har ikke klare præferencer

En væsentlig antagelse bag Contingent Valuation metoden, er at befolkningen har klare præferencer for det, som de bliver bedt om at værdisætte. Et af resultaterne er, at brugerne af kulturinstitutionerne har klare præferencer, mens det ikke gælder for ikke-brugerne. Således varierer brugernes betalingsvillighed med typen af teaterudbuddet, sådan som man ville forvente, mens ikke-brugernes betalingsvillighed ikke varierer med typen og omfanget af udbuddet. Dette resultat vidner om, at der er nogle udfordringer med metoden. For flere detaljer se Bille og Storm (2024) og Honoré og Bille (2022).

d) Cultural capital externalities

Contingent Valuation metoden stammer fra forskningen i miljøøkonomi, hvor der findes mange eksempler på rene offentlige goder (fx ren luft, rent vand, biodiversitet). Her er

værdien afhængig af omfanget af udbuddet af godet (hvor rent, hvor stor biodiversitet). Det samme gælder for kulturarv, hvor værdien også ofte vil afhænge af omfanget af udbuddet (fx hvis kirken fra middelalderen er i bedre stand, har den højere værdi, eller jo mere forskning af høj kvalitet museerne frembringer, jo højere værdi). For mange kulturinstitutioner og aktiviteter som teatre, biblioteker, udstillinger og koncerter, vil de ikke-markedsomsatte værdier først frembringes, når kulturinstitutionerne eller kulturgoderne bruges. Uden brugernes besøg/forbrug produceres der ingen eksternaliteter. For eksempel har et bibliotek ringe værdi uden nogen brugere. Den grundlæggende kulturpolitiske antagelse er, at individer, der deltager i kulturelle aktiviteter, på forskellig vis kan blive oplyst, forberedt, styrket og dannet. Dermed akkumulere det enkelte menneske kulturel kapital. Den akkumulerede kulturelle kapital kan påvirke andre mennesker (fx gennem ændret adfærd, fremtidige beslutninger eller interaktioner) og dermed skabe eksternaliteter.

I projektet foreslås det at kalde fænomenet "kulturel kapital eksternaliteter", parallelt til at man i mange år har arbejdet med "human kapital eksternaliteter" på uddannelsesområdet. Uddannelse er et parallelt eksempel, fordi uddannelse også medfører et private gode (egen uddannelse) og et offentlige gode (højere uddannelsesniveau i samfundet), som har en lang række samfundsgavnige effekter. I projektet peges der på, at når eksternaliteterne er relateret til forbruget af kultur og ikke til udbuddet, skaber det udfordringer i forhold til mulighederne for at bruge Contingent Valuation metoden. Det er næsten umuligt at designe et værdisætningsscenario med den hensigt at forklare eksternaliteterne af fx et teater, og at forklare hvordan eksternaliteterne vil ændre sig med en ændring i udbud eller forbrug af teatre. Derfor vil måling af denne type eksternaliteter kræve andre metoder, fx kausale analyser. For flere detaljer se Bille (2024a).

Et hovedresultat fra projektet er dermed, at forskellige typer af kulturgoder, kræver forskellige typer af metoder for at måle værdien. Hvor Contingent Valuation metoden er mere velegnet til at vurdere værdien af kulturarv, kræver kulturinstitutioner, som fx teatre, med forventede kulturel kapital eksternaliteter andre metoder. I projektet er der gjort et første forsøg på at undersøge eksternaliteternes omfang i en kausal analyse ved at undersøge variationen på tværs af danske kommuner i forhold til den samlede teaterefterspørgsel (Honoré og Bille, 2022).

e) Kultur som fælles goder i stedet for offentlige goder?

Et af hovedresultaterne fra projektet viser (som nævnt ovenfor), at ikke-brugernes betalingsvillighed ikke varierer med variationen i udbuddet af teater på tværs af kommuner, sådan som man ifølge teorien ville forvente (kun brugernes betalingsvillighed varierer med udbuddet). Ikke-brugernes betalingsvillighed til teatre kan dermed ikke uden videre tolkes som en rationel beslutning baseret på deres nytte af specifikke ikke-markedsomsatte værdier. Det har ført til overvejelser om, hvorvidt de traditionelle økonomiske teorier og den eksisterende præferenceteori bør gentænkes, når det gælder kunst og kultur. Det kunne for eksempel være, at vi skulle vende blikket væk fra den individuelle nytte, og i stedet for at betragte kultur som et "offentligt gode", kunne man måske betragte kultur som et "fælles gode" (common good). Hvor "betalingsvillighed" er det begreb, der bruges i standardøkonomi, er "fælles goder" afhængige af "villigheden til at bidrage". Projektets resultater i Bille og Storm (2024) og Honoré og Bille (2022) egner sig godt til en sådan alternativ fortolkning: Ikke-brugerne sætter pris på teatret i deres kommune, og de er villige til at bidrage til det. De er ikke i stand til at udtrykke deres præcise betalingsvillighed for forskellige typer af ændringer i udbuddet af teater. De er simpelthen bare villige til at bidrage til det, der opfattes som et kulturelt fælles gode: Teatret i deres kommune. Det er et område, der kræver langt mere forskning. For flere detaljer se Bille (2004c).

.

Bevillingsmodtager

Bevillingen er tildelt Copenhagen Business School, Institut for Erhvervshumaniora og Jura. Professor Trine Bille har ledet projektet, der er udført i samarbejde med adjunkt Andrea Baldin og studentermedarbejder Sebastian Honoré. Ph.d.-studerende Hanna Nyborg Storm har også deltaget. Danmarks Statistik har stået for dataindsamlingen.

Metode og datagrundlag

Den anvendte metode er Contingent Valuation Metoden, som er en survey-baseret metode, der har til formål at undersøge den samlede værdi af et gode (særligt de ikke markedsomsatte værdier), ved at formulere et hypotetisk scenarie, som deltagerne bliver bedt om at værdisætte. I dette tilfælde er deltagerne blevet spurgt om, hvor meget de er villige til at betale til teatre og museer via skatten.

Artiklen bygger på data, der er indsamlet i en stor spørgeskemaundersøgelse til 4.450 danskere i maj 2020. 2.003 personer besvarede spørgeskemaet, hvilket udgør en svarprocent på 45. Data er indsamlet i samarbejde med Danmarks Statistik, og data fra spørgeskemaet er efterfølgende koblet til registerdata på individniveau i form af oplysninger om indkomst, beskæftigelse, køn, alder, familiestatus etc. Dette giver blandt andet mulighed for at undersøge, om de indsamlede data er repræsentative for den samlede voksne danske befolkning. Der blev fundet mindre skævheder, som efterfølgende er vægтет, så undersøgelsen er repræsentativ.

Formål

Den viden, som bliver skabt med støtte fra Augustinus Fonden, skal ud at leve i samfundet og de relevante fagmiljøer, inspirere til refleksion og bidrage til udvikling. Derfor har Augustinus Fonden fået udarbejdet dette korte resumé af forskningsprojektet "Kunstens og kulturens værdi for samfundet". Formålet er dels at sætte viden på kort form og dels at skabe transparens om fondens støtte til vidensprojekter.

Publikationer fra projektet

Bille, Trine og Hanna Nyborg Storm (2024): The benefits and attractiveness of local theatres: Comedy or Shakespeare – does it matter? *Cultural Trends*, online first

Bille, Trine (2024a): Cultural capital externalities and the values of cultural goods - State of the art and future research prospects, *Journal of Cultural Economics*, 48 (3), s. 347-365 (en mere populær formidling findes her: <https://culturaleconomics.org/cultural-capital-externalities/>)

Bille, Trine (2024b): Måling af kulturens økonomiske værdi for samfundet – udfordringer og potentialer, *Økonomi & Politik* (forthcoming)

Bille, Trine (2024c): Non-market value of theatres: Willingness-to-pay for externalities or willingness-to-contribute to the cultural commons?, I: Arjo Klamer et al. (red.): *Realizing the values of culture: The value-based approach* (forthcoming)

Baldin, Andrea og Trine Bille (2023a): The Lost value for users of cultural institutions during the Covid-19 pandemic: A life satisfaction approach, *International Review of Economics*, 70 (2), s. 257-281 (en mere populær formidling findes her: <https://culturaleconomics.org/the-decrease-in-life-satisfaction-for-cultural-consumers-during-the-covid-19-pandemic/>)

Baldin, Andrea og Trine Bille (2023b): Measuring the Impact of the Embedding Effect in Contingent Valuation Studies of Cultural Public Goods. The case of museums, *Applied Economics*, online first

Bille, Trine (2023): Museernes økonomiske værdi for den danske befolkning, *Nordisk Kulturpolitisk Tidsskrift*, 26 (1), s. 8-25

Bille, Trine og Sebastian Honoré (2022): Teatrenes værdi for publikum og ikke-publikum, In: Nina Gram, Nanna Holgaard og Louise Ejgod Hansen (red.): *Teater og publikum*, Forlaget Samfundslitteratur, København, s. 99-120

Wisniewska, Aleksandra; Ewa Zawojcka; Andrea Baldin og Trine Bille: *Reliability of international benefit transfer for a cultural good: Non-market valuation of theater in Denmark and Poland*, paper præsenteret på The 10th European Workshop on Applied Cultural Economics, Turin, September 2022 (under review i *Socio-Economic Planning Sciences*)

Honoré, Sebastian og Trine Bille: Cultural consumption and externalities: A causal approach, paper præsenteret på konferencen: "Economic Valuation of Cultural Institutions", December 2022, Copenhagen Business School (under review i Kyklos)

Bille, Trine; Sebastian Honoré og Anders Holm: Disentangling use and non-use value for cultural institutions, paper præsenteret på konferencen: "Economic Valuation of Cultural Institutions", December 2022, Copenhagen Business School